

SPOORZOEKER

MAGAZINE OVER HET NATUURBELEID IN VLAANDEREN — JAARGANG 5 — DECEMBER 2012 — WWW.NATUURENBOS.BE
AFGIFTEKANTOOR 8400 OOSTENDE - ERKENNINGSNUMMER 708746 - PB-NUMMER 3/11

**WINTERPRET
OP DE IJSWEIDE**

**IS VLAANDEREN
KLAAR VOOR
DE GROENE STAD?**

**SAMEN
OP ZOEK NAAR
INVASIEVE EXOTEN**

Agentschap voor
Natuur en Bos

IS VLAANDEREN KLAAR VOOR DE GROENE STAD?

© Sjon Huijenga

10 THE WHITE QUEEN

© Tom Linster

26 LAATSTE ONTDEKKINGS-REIZIGER SLAAT ALARM

© Mike Goldwater

- 12 Invasieve exoten bestrijden kost jaarlijks 12 miljard euro
- 16 Ontbossing: een moeilijke keuze?
- 20 Natura 2000: Turnhouts Vennengebied
- 24 De Z-factor van de zorgboerderij
- 31 IJsweide voor schaatsliefhebbers
- 33 Mobiel de natuur in met www.natuurenbos.be

RUBRIEKEN

- 3 Seizoen in beeld
- 4/34 Spoorzoeker kort
- 18 Centerfold
- 23 GAL
- 28 Licht op groen: Stadsbos Deinze
- 30 Natuurnieuws uit de wereld

ABONNEER JE OP SPOORZOEKER!

Krijg jij Spoorzoeker graag elke drie maanden gratis in de bus? Dat kan! Mail je adresgegevens naar spoorzoeker@vlaanderen.be met vermelding 'Spoorzoeker'.

GROEN IS EEN GOUDMIJN

Honderd meter haag haalt jaarlijks ruim 360 kilogram CO₂ uit de lucht. In een groene omgeving doen mensen meer aan lichaamsbeweging, ze ervaren minder stress en herstellen sneller van ziekten. Dat zijn slechts een handvol van de bonussen die groen in de stad oplevert, zo blijkt uit een wetenschappelijke studie die op vraag van het ANB de voordelen van groen in kaart bracht. En die voordelen komen uit alle hoeken: privétuinen, klimplanten, grachten, individuele bomen, ... Zelfs de kleinste ecosystemen leveren in de stad waardevolle diensten of goederen op.

Met spijkerharde cijfers somt het rapport de voordelen op: groen maakt mensen gezonder, bevordert sociale contacten, lokt meer toeristen en investeerders, trekt de waarde van huizen op en vermindert de kans op wateroverlast. Stuk voor stuk voordelen die we ook bij de Dag van het Park 2013 centraal zullen stellen. Dat investeren in groen loont, staat vast. Steden en gemeenten met raad én daad bijstaan om dat groen van bij de start in bouwplannen en -vergunningen te integreren, dat doet het kennisnetwerk 'Groen in de stad', onder regie van een heuse ANB-ambassadeur Groene Steden.

Dat natuur een economische waarde heeft, zagen we dit najaar ook in het Muziekbos in Ronse. Daar vonden opnames plaats van de prestigieuze BBC-serie *The White Queen*. Voor het gebruik van het Muziekbos als filmlocatie telden de makers een mooie duit neer. Dat geld herinvesteert het ANB in de natuur. We stellen de bossen open voor opnames, maar onder strikte voorwaarden. Hiermee geven we een duidelijk signaal: onze natuurgebieden en bossen genereren op een verantwoorde manier inkomsten, die op hun beurt terugvloeien naar het beheer van en de zorg voor de natuur.

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal
Agentschap voor Natuur en Bos

COLOFON Spoorzoeker is het magazine van het Agentschap voor Natuur en Bos. **Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur:** Dirk Bogaert, directeur Communicatie. **Concept, redactie en fotoredactie:** Pantarein. **Lay-out:** F-Twee. **Redactieadres:** Koning Albert II-laan 20 bus 8, B-1000 Brussel, tel. 02 553 81 13, spoorzoeker@vlaanderen.be. **Werkten mee aan dit nummer:** Joris Aertsens, Tom Andries, Dirk Bogaert, Karlien Claeys, Annemie Clarysse, Xavier Coppens, Johan Cosijn, Mario De Block, Yves Decuyper, Liesbet De Keersmaecker, Wim De Maeyer, Evelien de Munter, Pauwel De Wachter, Carolien De Wilde, GAL, Lily Gora, Leen Heemers, Stefanie Holvoet, Filip Hubin, Rosetta Iannicelli, Dirk Leyssens, Tom Linster, Sarah Lourdaux, Leen Michiels, Wouter Mortier, Jeroen Nachtergaele, Jean-Pierre Nicaise, Katelijne Norga, Sarah Roggeman, Jan T'Sas, Regine Vanallemeersch, Guy Van de Vliet, Göran Van Dyck, Bernard Van Elegem, Wouter Van Reusel, Marie-Laure Vanwanseele, Tom Vermeulen, An Wouters. **De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van het ANB.**

VUURTOREN

Niet grijs, bruin, noch zwart, zoals de meeste vogels in onze contreien, maar wel turkoois en knaloranje: dat zijn de schutkleuren van de ijsvogel. Jawel, je leest het goed: schutkleuren, en die zijn de ijsvogel op het lijf geschreven. Zijn habitat: beken en rivieren. Zijn lievelingshapje: visjes en waterinsecten. Als hij boven het water vliegt en het oppervlak afspeurt naar een smakelijke prooi, dan is hij nauwelijks te zien voor zijn vijanden, roofvogels als de buizerd en de sperwer. Het liefst installeert hij zich op een uitkijkplaats boven het water. Uren ligt hij op de loer, tot hij een prooi in de gaten krijgt en het water in duikt. Om vis te vangen is zijn lange snavel feillozer dan een harpoen. Als de buit binnen is, dan is het tijd om een vrouwtje rond zijn poot te winden. Dat doet het mannetje door haar een vis aan te bieden. Smakelijk!

STRAK IN HET PAK

Het nieuwe uniform van de boswachters oogt modern, strak en vriendelijk. Het staat meteen ook symbool voor de nieuwe stijl van het ANB: herkenbaar en toegankelijk.

Op 16 oktober maakten enkele boswachters de catwalk onveilig. Ze defileerden trots hun nieuwe outfits. Wat meteen opvalt: het frisse beige vervangt het oude donkergroen. Bovendien is het uniform gemaakt van duurzaam materiaal en moet het ervoor zorgen dat iedereen veilig kan werken. Ook de kentekens die de rang aangeven, zijn van de kaart *eah* ... het uniform geveegd. Alleen het ANB-logo prijkt erop.

Die beige revolutie is een bewuste keuze: het ANB wil dat alle medewerkers herkenbaar, toegankelijk en hedendaags overkomen naar de buitenwereld. Marleen Evenepoel, administrateur-generaal van het ANB: "De rol van de boswachters is met de jaren veranderd. Boswachters zijn nu gasteren die de bezoekers met open armen ontvangen. Hun bos- of natuurgebied is een klein bedrijf geworden met heel veel verschillende aandeelhouders, dat zij op een moderne manier runnen. Hun kledij straalt dat nu ook uit."

© Tom Linster

NOORDZEEVIS IS EEN VAN DE 100 MEEST BEDREIGDE SOORTEN TER WERELD

De International Union for Conservation of Nature publiceerde dit najaar de lijst met de honderd acuut bedreigde dier- en plantensoorten ter wereld. Naast een iconische soort als de Sumatraanse neushoorn staat verrassend ook de engelhaai op de lijst. Die Vlaamse vissoort zwom in de jaren 1980 nog massaal in onze kustwateren. Door intensieve visserij staat de engelhaai nu op het punt uit te sterven.

De gewone engelhaai (*squatina squatina*) is een typische bodembewoner, die zich net als de tong en andere platvissen thuis voelt op zandige bodems. In tegenstelling tot die beenvissen plant de haai zich zeer traag voort. Dat maakt hem bijzonder kwetsbaar voor overbevissing. Hoewel het volgens de Europese visserijwetgeving verboden is om die beschermde soort te vangen, belandt hij willens nillens in de sleepnetten van de boomkorvisser. Eind 2012 wordt de Europese visserijwetgeving grondig hervormd. Voor de engelhaai en andere bedreigde vissoorten zou dat weleens de hervorming van de laatste kans kunnen zijn.

FUNGI-FIEDELEN

Wat maakt een Stradivarius zo wondermooi en onbetaalbaar? Het geheim: paddenstoelen.

Voor een prachtige viool heb je niet alleen een goede vioolbouwer nodig, maar ook speciaal hout. Een Zwitserse professor is erin geslaagd hout zó te behandelen dat het dezelfde kwaliteiten krijgt als de Stradivariusviolen. Daarvoor gebruikte hij de glazige buisjeszwam en de esdoornhoutknotszwam die hout afbreken van spar en esdoorn. Doordat de zwammen het hout aantasten, worden de celwanden dunner, maar blijft het hout zijn stijfheid behouden. Na een behandeling met ethyleenoxide wordt het afbraakproces gestopt en is het hout klaar voor virtuoos gefiedel.

STADSGROEN EFFECTIEVER DAN GEDACHT

40 procent minder stikstofdioxide, 60 procent minder fijn stof. Dat is de verdienste van een doordachte plaatsing van bomen, struiken en ander groen in de stad. Vooral klimplanten kunnen de kwaliteit van de stadslucht nog verder opkrikken.

Wetenschappers van de Lancaster University onderzochten de impact van stadsgroen op stikstofdioxide en fijn stof. Die twee vervuilers zijn schadelijk voor de mens en overschrijden in veel steden de veilige drempels. Vooral het effect van groen in 'stedelijke kloven' werd onder de loep genomen: dat zijn smalle straten tussen hoogbouw waar de lucht blijft hangen.

Eerder onderzoek schatte de impact van stadsgroen op zo'n 5 procent. Maar de nieuwe metingen tonen een heel ander resultaat. De doordachte plaatsing van gras, klimplanten of bomen in stedelijke kloven vermindert de concentratie van stikstofdioxide met 40 procent, en fijn stof met maar liefst 60 procent. Vooral klimplanten hebben nog veel te bieden: die kunnen een grote oppervlakte bedekken zonder extra plaats in te nemen. Ook bomen zijn effectief, maar alleen als ze geen vervuilde lucht vasthouden onder hun bladerdek.

© Vilda - Lars Soerink

VERGADEREN TUSSEN DE BOMEN

Een futuristische boomhut waarin je gezellig kunt vergaderen over duurzame thema's: maak kennis met The Treehouse Bosland. The Treehouse rees op uit de samenwerking tussen het ANB, de gemeente Hechtel-Eksel, papierproducent Sappi en communicatiebureau Proximity BBDO. In Bosland lieten ze een opvallende constructie van hout en metaal bouwen door de bekende Duitse boomhuis-architect Andreas Wenning. Het architecturale pareltje moet ondernemers inspireren bij brainstormsessies over maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzame ontwikkeling.

Boeken kan via www.the-treehouse.be.

© Markus Bollen

BIODIVERSITEIT: BOOST VOOR ECOSYSTEEDIENSTEN

De natuur levert hout, zuivert water, zorgt voor de bestuiving van fruitbomen en is prachtig om te zien. Maar ze heeft ons nog veel meer te bieden. Al die voordelen van de natuur voor mens en maatschappij noemen we 'ecosysteemdiensten'. Maar hoe belangrijk zijn die diensten? En welke rol speelt de biodiversiteit daarbij? Hoe kan biodiversiteit de levering van ecosysteemdiensten bevorderen? De antwoorden daarop vind je in de nieuwe digitale publicatie **Biodiversiteit als basis voor ecosysteemdiensten in Vlaanderen** van Linda Meiresonne en Francis Turkelboom. Daarmee licht het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) voor zeventien belangrijke ecosysteemdiensten een tip van de sluier op.

Je kunt de brochure lezen op <http://issuu.com/inbo/docs/biodiversiteit-als-basis-voor-esd> of downloaden via <http://informatiecentrum.inbo.be>.

IS VLAANDEREN KLAAR VOOR DE GROENE STAD?

Wat heb je aan een klimopmuur in je straat, de boom voor je huis, het groendak van je buur? Antwoord: minder fijn stof in de lucht, een lagere energiefactuur en minder kans op wateroverlast. 'Groen in de Stad' is meer dan hot. Exclusief onderzoek toont niet minder dan zestien bonussen aan. "Investerings die een stad dubbel terugverdient", zeggen deskundigen. Maar is Vlaanderen klaar voor groene steden?

Sinds vorig jaar is **Liesbet De Keersmaecker** Ambassadeur Groene Steden voor het ANB. Ze is mee verantwoordelijk voor het project 'Groen in de Stad'. Haar taak: een kennisnetwerk opzetten met en voor al wie van ver of dichtbij betrokken is bij de aanleg van groen in steden en gemeenten. "Dat zijn vooral de lokale besturen, maar ook de provincies, studie- en ontwerp bureaus, de Confederatie Bouw en andere departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid zoals Stedenbeleid, Toerisme Vlaanderen, Wegen en Verkeer, de Vlaamse Bouwmeester en Onroerend Erfgoed. Sommige van die partners zijn niet zo evident als je aan groen denkt, maar het zijn wel belangrijke stedelijke spelers. Daar ligt juist de uitdaging."

STENEN WOESTIJNEN

Liesbet De Keersmaecker: "Dat steden en verstedelijkte gemeenten meer moeten zijn dan een stenen woestijn, is niet nieuw. Vier op de vijf Europeanen leven nu al in steden en de Verenigde Naties voorspellen dat in 2050 meer dan zeven op de tien wereldburgers in steden zullen wonen. Voor anderhalf miljoen Vlamingen is dat nu al het geval. Bovendien wonen nog meer Vlamingen in een sterk verstedelijk-

te gemeente buiten de centrumsteden. Al die mensen verlangen naar groen. In heel wat steden en gemeenten willen beleidsmakers daar rekening mee houden, maar toch wordt hun goodwill zelden van bij de start geïntegreerd in bouwplannen of -vergunningen. Groenaanleg en -onderhoud vergen ook speciale kennis en steden weten niet altijd goed hoe het moet. Vele aannemers investeren liever in de harde bouwmaterialen; de bakken met buxusbollen komen achteraf wel. Door voorbeelden van goede praktijk zichtbaar te maken binnen een netwerk, willen we alle betrokkenen inspireren en sensibiliseren."

MEER TOERISTEN

Is 'meer groen in de stad' een geitenwollensokkenverhaal of heeft het meetbare positieve effecten? Het antwoord staat in een nieuw onderzoeksrapport dat op vraag van het ANB de baten van groen in kaart brengt. De resultaten zijn verrassend. Zo somt het rapport niet minder dan zestien groenvoordelen op, met spijkerharde cijfers. De voordelen zijn gegroepeerd per type ecosysteemdienst. Onderzoeker **Joris Aertsens** van de Vlaamse onderzoeksorganisatie VITO: "Stadsbossen, parken, bomenrijen,

privétuinen, individuele bomen, groene hoeken in de straat, gevelgroen en groendaken zijn voorbeelden van zulke ecosystemen. Maar ook rivieren, kanalen of grachten, vijvers en waterplassen kunnen voordelen opleveren. Sommige stads-ecosystemen zijn klein, maar kunnen toch belangrijke diensten of goederen leveren. In tientallen recente onderzoeken worden de positieve effecten van groen in de stad overtuigend aangetoond, op allerlei vlakken. De literatuurstudie toont het zwart op wit: groen maakt mensen gezonder, bevordert sociale contacten, lokt meer toeristen en investeerders, trekt de waarde van huizen op, maakt dagen van strenge vorst of hittegolven draaglijker, enzovoort. Zowel direct als indirect kan groen een stad miljoenen euro's opleveren."

LAGERE BLOEDDRUK

Het rapport bevat een schat aan onderzoeksresultaten over groen in de stad. Binnen het domein milieu leer je bijvoorbeeld dat 100 meter haag alleen al jaarlijks ruim 360 kilogram CO₂ uit de lucht kan halen. Een boom voor je huis kan je een aanzienlijke energiebesparing opleveren dankzij beschaduwning in de zomer en minder warmteverlies in de winter. Bovendien kan een volwassen boom onder de ►

“Een groendak kan 50 tot 90 procent van het regenwater vasthouden en wateroverlast besparen.”

juiste omstandigheden jaarlijks 100 gram fijn stof uit de lucht filteren. Een simpele bomenrij buffert het lawaai. Ook speelt er een psychologisch effect: mensen ervaren geluiden minder als lawaai in een groene omgeving. Een groendak kan 50 tot 90 procent van het regenwater vasthouden en wateroverlast besparen ...

En we worden ook gezonder van groen in de omgeving. Zo spelen kinderen tot anderhalf uur per week meer buiten als er genoeg groen is in de buurt. Daardoor krijgen ze minder overgewicht, iets waar toch één op de vier Vlamingen mee worstelt. Zicht op de natuur tijdens het werk reduceert stress en bevordert de concentratie. Bewegen in een groene omgeving geeft mensen een beter zelfbeeld en humeur, en je bloeddruk gaat ervan omlaag. Je herstelt sneller van ziekten. Meer groenoppervlakte binnen een kilometer van je woning staat gelijk aan minder medische kosten per persoon per jaar.

Een derde bonus van groen heeft met leven in de stad te maken. Zo kan een volkstuin van 200 vierkante meter de gebruiker 700 euro aan uitgaven besparen in de supermarkt. Diezelfde gebruiker komt ook makkelijker in contact met andere mensen. Stadsparken brengen mensen van verschillende bevolkingsgroepen samen, zelfs als de contacten slechts vluchtig zijn. En als je weet dat er in Vlaanderen jaarlijks 200 miljoen parkbezoeken worden afgelegd, die gemiddeld anderhalf uur duren, dan mag het niet verwonderen dat groen een meerwaarde is voor recreatie en toerisme.

VOS IN BRUSSEL

“Al die baten maken dat groen in een stedelijke context een hoge maatschappelijke waarde heeft. Vooral de regulerende diensten, zoals het bufferen van het lokale klimaat, het verbeteren van de luchtkwaliteit, het dempen van geluid, het beheersen van wateroverlast, zijn van maatschappelijk belang. Net zoals de culturele diensten, denk maar aan recreatie, sociale cohesie, gezondheid, ... De voorzienende diensten zoals biomassa en voedsel zijn dat minder”, voegt Joris Aertsens toe.

“Makelaars signaleren tot 16 procent hogere aankooprijzen voor woningen met groen in de buurt. Bij kantoren is dat 3 procent. Groen in de werkomgeving trekt niet enkel werknemers aan; het zorgt er ook voor dat ze minder afwezig zijn wegens ziekte en beter presteren. Ten slotte wordt de stad steeds meer een biotoop voor planten en dieren die er vroeger niet te vinden waren. Dat de vos nu ook voor een stad als Brussel kiest, heeft bijvoorbeeld te maken met het feit dat daar niet op hem wordt gejaagd. Zo speelt de stad een aanzienlijke rol in het behoud van de biodiversiteit.”

GROENSAFARI'S

Het ANB verwacht veel van de studie. De resultaten moeten iedereen ervan overtuigen dat groen in de stad meer is dan een soft milieupraatje, vindt Liesbet De Keersmaecker. “Ik ben ervan overtuigd dat dit onderzoek deuren zal doen opengaan. We willen de drempel tussen steden en gemeenten onderling, maar ook en

vooral tussen de stedelijke spelers en de groenspelers verlagen, hen met elkaar in contact brengen, netwerking mogelijk maken. Dit najaar zijn we gestart met de organisatie van groensafari's naar plaatsen waar goede praktijken te zien zijn. Het doelpubliek zijn mensen die werken aan de stedelijke publieke ruimte vanuit eender welke discipline. We willen hen laten zien dat de uitdagingen waarvoor zij staan, weleens een groene oplossing kunnen hebben. Daarvoor werken we met jaarthema's. Vorig jaar werkten we rond 'de juiste boom op de juiste plaats' en bomen in de stedelijke ruimte. Dit jaar werken we onder de noemer 'groene bedoelingen' rond de voordelen van groen in steden.”

DUITSLAND INSPIREERT

De groene bedoelingen van Vlaanderen staan alvast als een paal boven water. Van onze regio een groen stedengewest maken, is een van de doelstellingen van Vlaanderen in Actie, het toekomstproject van de Vlaamse overheid. Maar waar staat Vlaanderen in Europa als het gaat over groen in de stad? “Of er één land echt voortrekker is, durf ik niet te zeggen”, stelt Liesbet De Keersmaecker. “In de meeste Europese landen zijn mooie voorbeelden van stadsvernieuwing met aandacht voor groen te vinden. In Duitsland zien we bijvoorbeeld zeer interessante dingen. De reflex om groen in bouwvergunningen te integreren leeft er al langer. De *Grün* of *Biotopflächen Faktoren* geven bij een bouwproject aan hoeveel groen er moet komen. In het kader van de Internationale

Bauausstellung (IBA) wordt in Hamburg van 2007 tot 2013 een reeks stadsprojecten uitgevoerd met veel aandacht voor klimaat en groen. Hamburg was vorig jaar niet voor niets Groene Hoofdstad van Europa. En als stad is Berlijn echt exemplarisch. De stad telt bijzonder veel interessante parken en groene speelruimtes, en blijktbaar zijn zelfs de hellingen van het voetbalstadion er bebost! Ook staat men de natuur in straten en stegen toe onbeheerd haar gang te gaan, iets wat voor bewoners hier helemaal niet evident is.”

HUIS MAAKT PLAATS VOOR GROEN

In Vlaanderen is Gent een van de voorlopers. Het recente groenstructuurplan van de stad geeft aan waar het stadsbestuur parken, natuur en bos wil realiseren. Een groenstructuurplan geeft mee hoeveel vierkante meter groen idealiter moet komen op hoeveel maximumafstand van elke bewoner, in functie van het soort groen (klein buurtparkje versus groot stadspark). In dichtbevolkte wijken met smalle straatjes zal zich dat vertalen in gevelgroen en groendaken. Liesbet De Keersmaecker: “Soms worden in dichtbevolkte wijken gebouwen zelfs afgebroken om er een buurtparkje aan te leggen. Dat moet je durven. De meerwaarde van veel Vlaamse projecten ligt vaak in het kleinschalige, uiterst kwaliteitsvolle karakter ervan. Met ons kennisnetwerk willen we niet-groene stedelijke spelers ervan overtuigen dat de stad stevig vergroend moet worden.”

GROEN IS EEN WARE GOUDMIJN

Wat kan een groen stedelijk beleid opleveren? Tientallen miljoenen euro's per jaar, zo blijkt uit het studierapport. Onderzoeker Joris Aertsens (VITO): “Groen in de stad levert niet minder dan zestien voordelen op. Wie daarin investeert, boort een goudmijn aan.”

Wat zijn de zestien voordelen van groen in de stad? In het rapport vind je een overzicht in vijf grote klassen, met cijfers en praktijkvoorbeelden uit de hele wereld.

- 1 Milieu:** groen zorgt aantoonbaar voor een beter wereld- en lokaal klimaat, gezondere lucht, minder lawaaihinder en minder overstromingsgevaar.
- 2 Gezondheid:** in een groene omgeving doen mensen meer aan lichaamsbeweging, ze ervaren minder stress en herstellen sneller van ziekten.
- 3 Leefbaarheid:** in parken en volkstuintjes komen mensen meer in contact met elkaar, er is meer recreatie en toerisme, en kinderen leren meer over de natuur.
- 4 Economie:** de bio-economie stelt steeds meer mensen tewerk en levert voedsel en energie. In een groene omgeving zijn woningen meer waard en krijgt de stad een beter imago. Bovendien trekt groen in de stad meer investeerders aan.
- 5 Biodiversiteit:** steden met groen ontwikkelen zich als biotopen voor meer planten en dieren. Zo ondersteunen ze de algemene biodiversiteit.

Meer weten?

- Raadpleeg de ANB-site: www.natuurenbos.be/groen.
- Ideeën voor groenere steden en gemeenten in Vlaanderen vind je op www.natuurenbos.be/ideeenboek.
- Bezoek het forum voor groenexpertise op www.inverde.be.

The White Queen

PRESTIGIEUZE BBC- SERIE STRIJKT NEER IN MUZIEKBOS

Ridders, jonkvrouwen, harnassen ... voor de opnames van de BBC-reeks *The White Queen* waande het Muziekbos in Ronse zich heel even in de middeleeuwen. “We stellen de bossen open voor opnames, maar dat gebeurt niet gratis en bovendien onder voorwaarden. Ons signaal: de natuur genereert op een verantwoorde manier inkomsten, die op hun beurt terugvloeien naar de natuur.”

Het Muziekbos in Ronse ligt bedolven onder een fijn sneeuwtapijt. Vreemd, het is eind september en een beetje fris voor de tijd van het jaar, maar vriezen doet het beslist niet. Plots duikt een ridder in harnas op tussen de bomen. En wat doen die twintig vrachtwagens hier die bumper aan bumper geparkeerd staan op de top van de Kanarieberg?

LOCATION FLANDERS

We zijn midden in de opnames van *The White Queen* beland, een tiendelige televisieserie voor de Britse openbare omroep. Het scenario is gebaseerd op *The Cousins War*, de populaire historische romanreeks van schrijfster Philippa Gregory. Het verhaal speelt zich af in de vijftiende eeuw, tijdens de Rozenoorlogen, toen een bitse strijd om de Britse troon aan de gang was. Opmerkelijk: de serie wordt volledig opgenomen in Vlaanderen. Dat is geen toeval. Met Location Flanders, het centrale filmloket voor Vlaanderen, promoot het Vlaams Audiovisueel Fonds actief de toplocaties in onze contreien. Zo kwam het productiehuis Company Pictures in het Muziekbos terecht, maar ook in Brugge, Ieper, Rumbekke en Damme.

Het legt Vlaanderen geen windeieren. Met een budget van 22 miljoen euro voor tien afleveringen die in 125 draaidagen ingeblikt worden, pikken ook Vlaamse acteurs en productiehuisen een graantje mee. Om in aanmerking te komen voor de *tax shelter*, een fiscaal systeem dat een belastingvrijstelling van 150 procent geeft voor het bedrag dat in een audiovisuele productie geïnvesteerd wordt, moet een buitenlands huis een Belgische partner hebben. Zo levert Czar, producent van films als *Ex-Drummer*, de technici voor de serie. En naast een reeks bekende Britse acteurs zoals Max Irons en James Frain spelen ook enkele acteurs van bij ons een rol: Jurgen Delnaet, Elsa Houben, Ben Forceville en Ben Van den Heuvel.

ECONOMISCHE RETURN

Ook voor het gebruik van het Muziekbos als filmlocatie telden de makers een mooie duit neer. Dat geldt herinvesteert het ANB in de natuur. Beheerder **Xavier Coppens**: "Op die manier genereert onze natuur op een verantwoorde manier inkomsten, die terugvloeien naar de natuur. Dat is een belangrijk signaal: natuur heeft een economische waarde

en hoeft niet automatisch gratis te zijn. Toch moet de natuur in zulke projecten altijd vooropstaan." Daar waakte het ANB ook bij de opnames van *The White Queen* nauwlettend over.

De filmploeg streek maar één dag neer in het Muziekbos, maar daar ging een grootscheepse logistieke voorbereiding aan vooraf. "Tonnen materiaal werden aangerukt", vertelt Xavier Coppens. "Generatoren voor de belichting, waterreservoirs om de regenscène te ensceneren en een sneeuwkanon om het bos in een tapijt van kunstsneeuw te hullen. Die kunstsneeuw is volledig biologisch afbreekbaar, maar de eerste dagen ondervinden sommige dieren er toch hinder van. Daarom hebben we enkele bijkomende voorwaarden opgelegd. Zo

moest de bodem volledig afgedekt worden met kunstfolie, zodat het goedje niet in de bodem zou dringen. De opnames vonden ook plaats in een relatief rustige periode voor het bos: het broedseizoen was voorbij, de jongen zijn grootgebracht, de trek moest nog op gang komen. De stukken waar uiteindelijk gefilmd is, zijn biologisch ook de minst kwetsbare van het Muziekbos."

Maar waarom kozen de makers nu precies het Muziekbos uit? "Je vindt hier nog een homogeen beukenbos, de zogenaamde beukenkathedraal, en dat levert filmisch knappe beelden op", weet Xavier Coppens. "Bovendien zou de Geuzentoren, een neoromantisch bouwsel uit 1864, evengoed in een Engelse landschapstuin uit die periode kunnen voorkomen."

© Tom Linster

© Vilda - Yves Adams

INVASIEVE EXOTEN BESTRIJDEN KOST JAARLIJKS 12 MILJARD EURO

Ons land telt steeds meer planten en dieren die hier van nature niet thuishoren. Niet alleen verdrukken die onze eigen inheemse soorten; ze zorgen ook voor overlast en kosten de maatschappij handenvol geld. Alleen al in 2010 gaf de Europese Unie 12 miljard euro uit om de verspreiding van invasieve soorten aan banden te leggen en de schade te herstellen. Het probleem voorkomen is voor het ANB een prioriteit. Met een nieuw online waarschuwingssysteem kan elke burger in ons land bovendien meehelpen om invasieve exoten te bestrijden.

Uitheemse soorten of exoten zijn planten en dieren die onze contreien niet op eigen houtje bereikt hebben, maar door de mens zijn ingevoerd. In Europa telden waarnemers al 16.000 uitheemse soorten in het wild. Dat aantal neemt nog jaarlijks toe. “De meeste uitheemse planten en dieren leiden niet tot problemen. Sommige zijn zelfs nuttig – denk bijvoorbeeld aan aardappelen die oorspronkelijk enkel in Amerika te vinden waren”, benadrukt **Hans Van Gossum** van het ANB.

“Pas als een exoot zich in zijn nieuwe leefgebied in de vrije natuur vestigt én zich explosief gaat verspreiden, spreken we van een invasieve exoot. Bekende voorbeelden zijn: veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje, halsbandparkiet, Canadese gans, stierkikker, Amerikaanse vogelkers (of ‘bospest’), damhert en muskusrat. Voor elke duizend soorten die worden ingevoerd, overleven er honderd in de vrije natuur, vormen er tien een populatie en wordt één soort invasief. In Vlaanderen schatten we het aantal invasieve exoten op een honderdtal.”

MEER HOOIKOORTS

Opdringerige uitheemse soorten bedreigen hun inheemse broers en zussen, en verstoren zo het natuurlijke evenwicht.

De Amerikaanse rivierkreeft heeft zich bijvoorbeeld over de West-Europese wateren verspreid en bedreigt de Europese rivierkreeft met uitsterven. Sommige exoten dragen ziekten of virussen over. Zo brachten uitheemse stierkikkers de schimmel *Batrachochytrium dendrobatidis* mee. Die zadelt onze kikkers, padden en salamanders met een nefaste huidinfectie op. Ook economisch gezien kun-

In Vlaanderen zijn er een honderdtal invasieve exoten.

nen uitheemse invasieve planten en dieren veel schade berokkenen. Een goed voorbeeld is de grote waternavel, die uit Amerika komt. Die exotische plantensoort woekert in onze waterlopen. Ze verhindert de doorvaart van boten en verstopt sluizen. Jaarlijks investeert de Vlaamse overheid een miljoen euro in de verwijdering van die en andere exotische waterplanten.

Sommige invasieve exoten bezorgen ons bovendien gezondheidsproblemen. Wie bijvoorbeeld in aanraking komt met de reuzenberenklauw, krijgt vervelende huidirritaties. De ambrosia-plant veroorzaakt dan weer allergie bij 10 procent van de bevolking. Doordat ze laat bloeit, verlengt ze bovendien het hooikoortsseizoen bij ons met twee maanden.

PREVENTIE IS DE BOODSCHAP

De bestrijding van invasieve exoten kost ons veel geld. Alleen al in 2010 gaf de Europese Unie zo’n 12 miljard euro uit aan maatregelen om hun verspreiding te voorkomen en de schade te herstellen. In 2007 schatte Nederland de jaarlijkse kost voor de preventie, bestrijding en schade door invasieve exoten op 1,3 miljard euro. Hoe kunnen we die kosten vermijden? Om de schade te voorkomen is preventie het allerbelangrijkste: vermijden dat invasieve exoten hier verzeild raken en zich verder verspreiden. Sommige probleemsoorten belanden hier doordat ze meereizen in het ballastwater van schepen. Andere worden in- en uitgevoerd voor verkoop, kweek of teelt, vaak zonder dat men weet of die handel risico’s inhoudt. Ook door ‘ontsnappingsen’ uit tuinen of aquaria komen heel wat uit-

© Vilda - Yves Adams

heemse planten en dieren in de vrije natuur terecht.

Daarom focust de Vlaamse overheid in haar aanpak sterk op preventie en bewustmaking. Hans Van Gossum: "Een goed voorbeeld is het Europese LIFE+ programma AlterIAS. In dat communicatieproject richten Vlaanderen, Brussel en Wallonië zich op de groensector en het grote publiek. Door die sector te sensibiliseren rond de problematiek van

Het project ging in 2010 van start met een grootscheepse informatiecampaigned. "We merken nu al dat die communicatie vruchten afwerpt", zegt **Leen Heemers** van het Vlaamse Proefcentrum voor Sierteelt. Dat centrum trekt het AlterIAS-programma voor Vlaanderen. "Steeds meer mensen zijn zich bewust van de problemen die invasieve exoten met zich meebrengen. Maar het AlterIAS-project gaat nog verder: in samenspraak met

aan te planten. Daarnaast richt het project zich ook op het tuinbouwonderwijs: tijdens vormingssessies leren de studenten over de problematiek van invasieve exoten en krijgen docenten de nodige informatie om dat thema in hun lessenspakket te integreren."

SIGNALEER ZELF EXOTEN

Zodra een exoot toch voet aan de grond heeft in onze contreien, komt het erop aan adequaat te reageren. Hoe sneller probleemsoorten worden gemeld, hoe sneller terreinbeheerders en overheden schade kunnen voorkomen. Om een exoot te herkennen en te melden, hoef je geen specialist te zijn. Daarom heeft het ANB, samen met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), het Brussels en Waalse Gewest, Natuurpunt en Waalse zusterorganisatie Natagora, een waarschuwingssysteem op poten gezet. Op <http://waarnemingen.be/exoten> kan iedereen exoten signaleren.

Wouter Vanreusel van Natuurpunt: "Al jaren vullen duizenden vrijwilligers hun waarnemingen van vogels, insecten, planten en andere soorten met de precieze locatie in op www.waarnemingen.be.

De uitheemse ambrosia-plant veroorzaakt allergie bij 10 procent van de bevolking.

invasieve planten en te mikken op preventie, willen de drie gewesten de invasie van die planten overal inperken: in tuinen, parken en groene ruimten, maar ook langs wegen, spoorwegen en waterlopen. Het ANB ondersteunt en cofinanciert het programma."

de professionele groensector ontwikkelen we een gedragscode voor invasieve uitheemse planten. Met de ondertekening van die gedragscode engageren ondertussen al ruim 250 tuincentra, tuinaanleggers en siertelers zich om 28 plantensoorten niet meer te kweken of

Dat is een omvangrijke en actuele bron van informatie over de natuur. Daarom hebben we geen nieuwe website gemaakt, maar de huidige uitgebreid met een extra luik over observaties van invasieve exoten. Waarnemers vinden er ook herkenningsschetsen die ongeveer 50 invasieve soorten in detail beschrijven. Beheerders van een natuurgebied kunnen zich op hun beurt gratis abonneren op een waarschuwingssysteem voor hun gebied. Zodra iemand een probleemsoort signaleert in zijn werkgebied, worden de terreinbeheerders onmiddellijk verwittigd via e-mail. Daarin staat een link naar een kaartje waarop ze precies kunnen zien waar de probleemsoort in het gebied werd waargenomen. 44 terreinbeheerders hebben zich intussen al aangemeld om die automatische alerts te ontvangen. Hoe sneller probleemsoorten worden opgemerkt, hoe sneller de beheerder de nodige maatregelen kan nemen."

EKKHOORN

Populaties exoten beheersen en terugdringen is de laatste stap in een resultaatgerichte aanpak. Soms lukt het om een hardnekkige soort terug te dringen. Hans Van Gossum: "De Pallas' eekhoorn bijvoorbeeld komt dankzij een snel en kortdurend optreden niet meer voor in Vlaanderen. Die Chinese soort voelt zich thuis in dezelfde leefgebieden als onze beschermde rode eekhoorn. Hij is dus een concurrent voor de inheemse eekhoorns, die door zijn aanwezigheid minder voedsel

en ruimte hebben. De Pallas' eekhoorn veroorzaakt ook overlast rond menselijke bebouwing. Hij vreet plastic leidingen, elektriciteitskabels en dakconstructies aan. In 2005 werd de soort voor het eerst gesignaleerd in Dadizele. Daarop werden de dieren gevangen met vangkooien. Sinds die bestrijdingscampagnes is de soort er niet meer waargenomen." Maar voor sommige soorten groeit het probleem de beheerders boven het hoofd. "Hoe we de Japanse duizendknoop succesvol kunnen bestrijden, blijft een uitdaging. We hebben die hardnekkige woekersoort al met de meest uiteenlopende klassieke beheermethoden aangepakt, maar zelden met succes. Ook de Amerikaanse vogelkers is een boomsoort die wellicht nooit meer uit onze regio zal verdwijnen."

SAMENWERKEN OVER DE GRENZEN HEEN

Exotenbestrijding is geen geïsoleerd probleem in Vlaanderen. Hans Van Gossum: "Om invasieve exoten definitief te bannen uit onze streken, moeten we samenwerken binnen Vlaanderen én met onze buurlanden. Dieren en planten storen zich immers niet aan administratieve grenzen. Gemeenten, provincies, belangenverenigingen, regio's en landen moeten invasieve soorten samen bestrijden en voorkomen dat er nog nieuwe bijkomen."

24 partners uit Vlaanderen – waaronder het ANB – en Zuid-Nederland zijn daar al mee bezig. In het Interreg-project Invexo

gingen zij op zoek naar mogelijkheden om vier probleemsoorten samen aan te pakken: de grote waternavel, de Amerikaanse vogelkers, de stierkikker en de Canadese gans. Ook in dat project stond preventie voorop. Met Europese steun bekeken beleidsmakers, wetenschappers en beheerders hoe die soorten het best worden bestreden én hoe we kunnen beletten dat ze zich verder verspreiden. De resultaten bundelden ze in de projectbrochure *Minder invasieve planten en dieren, meer biodiversiteit*.

Het Invexo-project loopt dit jaar ten einde en het eindsymposium vond eind september plaats. Maar daarmee stopt de samenwerking niet. In een verklaring hebben de 24 projectpartners zich geëngageerd om invasieve planten en dieren te blijven aanpakken en om de samenwerking rond Invexo voort te zetten.

Meer info:

www.natuurenbos.be/exoten en www.invexo.eu.

Hier vind je ook de eindrapporten van Invexo.

Exoot gespot?

Meld het meteen via <http://waarnemingen.be/exoten>.

Via die link kunnen terreinbeheerders zich ook gratis abonneren op het waarschuwingssysteem.

Ontdek op www.alterias.be wat je zelf kunt ondernemen tegen invasieve exoten en welke alternatieve planten in jouw tuin een plekje kunnen krijgen!

ONTBOSSING: EEN MOEILIJKE KEUZE?

10.000 hectare bos moet er tegen 2020 bij komen. Dat is een van de doelstellingen die de Vlaamse overheid vastlegde in het Pact 2020 van Vlaanderen in Actie (ViA). Toch blijkt Vlaanderen nog elk jaar gemiddeld 240 hectare te ontbossen via stedenbouwkundige vergunningen. Vooral voor woningen en industrie moeten bomen de duimen leggen. “Als we ontbossing willen inperken, dan zijn goede informatie en een natuurbewust gedrag van alle betrokkenen cruciaal”, zegt Annemie Clarysse van het ANB.

Elk jaar verdwijnt er gemiddeld 240 hectare bos in Vlaanderen. Bijna twee derde daarvan – 150 hectare – is het resultaat van ontbossingen in woon- en industriegebied. **Annemie Clarysse** van het ANB: “Dat zijn vooral kleine ontbossingen die elk op zich geen grote impact hebben, maar alles bij elkaar gaat het toch om een behoorlijke oppervlakte. Er bestaat veel onduidelijkheid over de term ‘ontbossing’. Veel mensen denken meteen aan massale vernietiging van waardevolle natuur. Maar een groepje bomen op een bouwkwavel vellen is ook een ontbossing volgens het Bosdecreet. Veel eigenaars van een bouwgrond vallen compleet uit de lucht als ze horen dat bomen omhakken om hun perceel klaar te maken voor bebouwing, ook een vorm van ontbossing is. Ze beseffen niet dat met het rooien van bomen op een bouwperceel een stukje natuur verloren gaat, hoe klein het ook is. Dat er bos verdwijnt, is met andere woorden een verantwoordelijkheid van velen: van gemeentebesturen en andere overheden die vergunningen afleveren, tot burgers die bomen vellen op hun perceel.”

ZONEVREEMDE BOSSEN

Vlaanderen telt niet minder dan 63.000 hectare zonevreemde bossen. Dat zijn bossen die buiten groene bestemmingen op de gewestplannen of de ruimtelijke uitvoeringsplannen liggen. In de tijd dat de gewestplannen opgesteld werden, werd bos nog vaak als reservegrond beschouwd. Daardoor zijn die bossen minder goed beschermd tegen ontbossing.

Wat valt daartegen te doen? Annemie Clarysse: “Het ANB bekijkt momenteel welke pistes haalbaar zijn om het verdwijnen van die zonevreemde bossen af te remmen. Het probleem is dat het realiseren van de ruimtelijke bestemming vaak als een absoluut recht beschouwd wordt. Veel mensen vinden het vanzelfsprekend dat een bebost perceel in woonuitbreidingsgebied verkaveld wordt om er huizen op te bouwen. Nochtans heeft volgens de regelgeving bos in elke bestemmingszone zijn plaats, of het nu in een gebied van openbaar nut ligt, dan wel in landbouw- of recreatiegebied. Ook economische en financiële overwegingen spelen mee. Het niet toekennen van een vergunning kan een impact hebben op de lokale economie. Bij bestemmingswijziging kan de eigenaar in sommige gevallen planschade eisen.”

Een van de sporen die het ANB momenteel volgt, is de herbestemming van zonevreemde bossen. Dat kan via een ruimtelijk uitvoeringsplan. De gemeente Schilde heeft dat bijvoorbeeld gedaan voor het bos aan de Jachthoornlaan, dat in woonparkgebied ligt. **Leen Michiels** van de gemeente Schilde: “Op dat perceel staan heel wat waardevolle oude bomen. Bovendien grenst die zone aan de biologisch waardevolle bossen van het kasteeldomein Hof ter Linden. Om het bos in de toekomst te vrijwaren van bebouwing, hebben we een ruimtelijk uitvoeringsplan opgemaakt. Daarin hebben we de ontwikkeling van het woonparkgebied bevroren. Zo zijn we er zeker van dat dat waardevolle stukje natuur bewaard blijft.”

BLOKKEREN

De herbestemming van een zonevreemd bos is één piste die overheden kunnen bewandelen om het groene karakter van

hun streek te bewaren. Een verkavelingsstop is een andere oplossing die het ANB momenteel onderzoekt. Leen Michiels: “Al in 1989 heeft onze gemeente een verkavelingsstop afgekondigd. De toenmalige schepen van Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu vond dat het groene karakter van Schilde behouden moest blijven. Hij stelde voor om de verkaveling met wegeaanleg definitief te blokkeren. Die beleidsmaatregel houdt ondertussen al 23 jaar stand en heeft, over de verschillende coalities heen, nooit ter discussie gestaan. Het resultaat is dat onze gemeente vandaag nog altijd voor 40 procent uit bos bestaat en daar profiteren alle inwoners van.”

“Een verkavelingsstop blijkt een trefzekere maatregel die klaarheid schept voor zowel inwoners als projectontwikkelaars”, vindt Annemie Clarysse. “We bestuderen nu of er nog andere maatregelen mogelijk zijn die kunnen helpen om meer bos te behouden.”

ONTBOSSEN IS WETTELIJK VERBODEN

Even opfrissen: ontbossen is volgens het Bosdecreet wettelijk verboden, tenzij je hiervoor een stedenbouwkundige vergunning verkrijgt. Particulieren en bedrijven kunnen zo’n vergunning aanvragen bij de gemeente. Als een gemeente, provincie of een andere overheidsinstantie wil ontbossen, dan moet die de vergunning aanvragen bij het departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Een stedenbouwkundige vergunning voor ontbossing kan uitsluitend in woon- en industriegebied, in vergunde verkavelingen of voor ‘werken van algemeen belang’ verleend worden. Hoewel het dus in principe verboden is om buiten die gevallen te ontbossen, voorziet het Bosdecreet toch in een uitzondering. Wie wil ontbossen in bijvoorbeeld landbouw-, ontginnings-, bos- of recreatiegebied, moet hiervoor een ontheffing van het ontbossingsverbod vragen aan het ANB. Pas nadat die ontheffing verleend is, kan men een stedenbouwkundige vergunning voor ontbossing aanvragen. Annemie Clarysse: “Dat gaat bijvoorbeeld om een landbouwer die zijn stallen wil uitbreiden, een particulier die een weekendverblijf wil bouwen, een ontginningsbedrijf dat zand of klei wil winnen, de bouw van een jeugdcentrum, de aanleg van een parking of toegangsweg in een bos. In totaal wordt er jaarlijks voor ongeveer 100 hectare een ontheffing van het ontbossingsverbod verleend.”

Meer info: www.natuurenbos.be/ontbossen

VLAAMSE NATUURFOTOGRAAF VALT IN DE PRIJZEN

Honderden roodhalsganzen en kolgenzen vliegen simultaan op en maken zich uit de voeten naar veiliger oorden. Een zeearend kwam de rust verstoren, hier aan de Zwarte Zee in Bulgarije. De Vlaamse natuurfotograaf Yves Adams trotseerde de bittere kou van -25 graden Celsius en wachtte dagenlang op dit magistrale moment. De jury van de prestigieuze Veolia BBC Wildlife Photographer of the Year 2012 bekroonde deze foto dan ook met een eervolle vermelding in de categorie 'Gerald Durrell Bedreigde Diersoorten'. Ook in Vlaanderen overwinteren tienduizenden ganzen. Met wat geluk spot ook jij een zeldzame roodhalsgans!

Twintig
kaarsjes blaast
Natura 2000, het
Europese netwerk van
beschermde natuurgebieden, dit
jaar uit. Spoorzoeker brengt een
reeks spraakmakende verhalen over
'gewone mensen' die meehelpen
aan de realisatie van Natura 2000.
Ditmaal trekken we het Turnhouts
Vennengebied in. Daar slaagde
Natura 2000 erin om landbouw
en natuur dichterbij elkaar
te brengen.

NATURA 2000 VERZOENT LANDBOUW EN NATUUR IN TURNHOUTS VENNENGEBIED

Jarenlang stonden landbouw en natuur in het Turnhouts Vennengebied tegenover elkaar. Tot ze, onder impuls van het ANB en de Vlaamse Landmaatschappij, de uiteenlopende belangen wisten te verzoenen. En daar plukken velen vandaag de vruchten van: de nachtzwaluw, heikikker en waterlobelia. Maar ook de landbouwer en de bezoeker, die het gebied op duizend-en-één-manieren kan ontdekken.

Ooit bood het Turnhouts Vennengebied onderdak aan tal van bijzondere planten en dieren. Maar decennia van steeds intensievere landbouw, bosexploitatie, bebouwing en grondwaterwinning deden het ecologisch waardevolle gebied geen deugd. Ook markante insecten en vogels zoals de vroege glazenmaker (een libel), de kleine parelmoervlinder, de boomleeuwrik en de blauwborst kregen het almaar zwaarder te verduren.

MOOIE PRESTATIE

Vandaag komt het gebied langzaam weer op krachten. Het instrument? Een tweetaktmotor: het instrument Natuurinrichting in samenwerking met het Europese LIFE-project Turnhouts Vennengebied. Daarin kienden Natuurpunt, het ANB en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in samenspraak met landbouwers en andere lokale actoren een stappenplan uit om de oorspronkelijke natuurwaarden te herstellen. "We streefden naar een evenwicht tussen wat de natuur nodig heeft en economische belangen. Respect voor bedrijfsvoering en het voortbestaan van de aanwezige landbouwbedrijven stonden daarbij voorop. In het meest kwetsbare gebied willen we het intensieve landbouwgebruik zoveel mogelijk afbouwen, maar dat gebeurt gefaseerd en met respect voor de bedrijfsvoering", legt **Joost Dewyspelaere** van Natuurpunt uit. Die constructieve samenwerking vormt bovendien een hefboom voor andere economische ontwikkelingen, zoals hoevetoerisme en recreatie.

Ooit is het anders geweest. **Mario De Block** van het ANB: "Twintig jaar geleden waren er heel wat discussies in het Turnhouts Vennengebied. Landbouw en natuur stonden vaak tegenover elkaar." Het vergde veel tijd en moeite om een robuuste vertrouwensrelatie uit te bou-

wen, bevestigt **Tom Vermeulen** van de VLM: "Dat we er vandaag in geslaagd zijn om met instemming van de betrokken landbouwers de ecologische kern van het gebied van landbouw te vrijwaren, is een mooie prestatie."

GEEN MEST, GEEN PESTICIDEN

Maar hoe werd die patstelling uiteindelijk een consensusmodel? Mario De Block: "Uitgebreide studie, een gefaseerde aanpak en volgehouden overleg op maat, met ruimte voor wederzijds engagement bleken de sleutel tot succes. Bijna 35 hectare landbouwgrond werd uitgeruild, in samenspraak met de landbouwers. Zij konden landbouwgrond in het projectgebied ruilen tegen andere gronden buiten het natuurgebied, in eigendom van de Vlaamse overheid of Natuurpunt."

Inmiddels werkt Natuurpunt al met achttien landbouwers samen. Joost Dewyspelaere: "De landbouwers ervaren dat natuur ook voor hen een meerwaarde kan betekenen. Als natuurvereniging

doen we voor het beheer van de graslanden een beroep op een tiental landbouwers. Die veehouders laten hun runderen in het natuurgebied grazen en dragen zo bij tot het behoud van de natuur. Bij die samenwerking hoort een reeks afspraken: zo mogen de landbouwers geen meststoffen of bestrijdingsmiddelen gebruiken, ligt precies vast hoeveel runderen het terrein afgrazen, en is maaien voor midden juni niet toegestaan."

Guy Van de Vliet, eigenaar van een competitief landbouwbedrijf, waarvan 17 hectare binnen het project, was de eerste met wie Natuurpunt in zee ging. "Een primeur", stelt hij. "Veel landbouwers reageerden bijzonder achterdochtig toen het Turnhouts Vennengebied ingekleurd werd als natuurgebied. Begrijpelijk, want ze vreesden net als ik voor hun broodwinning. Maar de evenwichtige overeenkomst die ik na uitgebreid overleg met Natuurpunt heb afgesloten, deed het tij keren."

© Vilda - Yves Adams

GRONDEN RUILEN

"Het akkoord tussen Natuurpunt en Guy Van de Vliet stond later model voor een hele reeks andere overeenkomsten", bevestigt Joost Dewyspelaere. "Zijn akkers paalden aan de vennen in het hart van het gebied. De meststoffen sijpelden rechtstreeks het water in en verstoorde zo het natuurlijke evenwicht in die waardevolle biotopen. Daarom wilden we eerst met hem een goede oplossing uitwerken. We stippelden samen een

64 hectare aan in het Turnhouts Vennen-gebied. Die nieuwe terreinen lijmden afzonderlijke brokken natuur aan elkaar. Daardoor kunnen talrijke zeldzame dieren er weer vrij migreren.

PLAGSEL GEVRAAGD

De aankoop van terreinen was slechts één puzzelstuk in het project. Drainage, nivellering van reliëf, ploegen, aanplant van naaldhout en spontane verbossing hadden de oorspronkelijke biotopen en soorten door de jaren heen doen

het LIFE-project kregen we het plagsel moeilijk aan de man, maar nu bellen de landbouwers ons op met de vraag of we nog plagsel over hebben. Een positieve kentering in de verstandhouding tussen landbouwers en natuurverenigingen." Tienduizenden kubieke meters teelaarde, vooral afgegraven rond de vennen, werden nuttig besteed in de naburige ruilverkaveling Merksplas, of verwerkt binnen percelen van enkele Turnhoutse boeren.

KIJKWANDEN EN PANORAMATOREN

Het resultaat mag er zijn: het Turnhouts Vennengebied is nu een open en licht gebied, een ideale voedingsbodem voor heide. "De natuur antwoordde uitbundig", vertelt Mario De Block. "Na decennia afwezigheid verscheen de waterlobelia weer, de moerassmele is terug van weggeweest, de heikikker kikkert weer op, en heide en heischraal grasland winnen terrein. Resultaten die nauwgezet worden opgevolgd door Natuurpunt en het ANB, want de natuur blijft kwetsbaar." Ook voor bezoekers is het gebied mooier dan ooit. Via kijkwanden, een kijkplatform en een panoramatoren kun je de zeldzame soorten ongemerkt gadeslaan.

"In de nieuwe natuur kunnen talrijke zeldzame dieren weer vrij migreren."

stappenplan uit dat de omvorming in detail beschreef: welke percelen konden we ruilen, welke compensatie konden we daarvoor geven, voor welke terreinen moesten we alternatieve gronden zoeken, enzovoort."

Onder meer daardoor kon de hoofddoelstelling voor het gebied worden gerealiseerd: de ontsnippering van een volwaardige natuurkern van 120 hectare. Dankzij het LIFE-project kocht Natuurpunt

achteruitgaan. Drastische maatregelen drongen zich op: naaldbomen, die meer water opslorpen dan andere vegetatietypes, werden gekapt en de bovenste aardlaag werd afgegraven. Maar liefst 23.000 kubieke meter plagsel werd afgevoerd en in de landbouw hergebruikt om de structuur en het organischestofgehalte van de bodem te herstellen.

"Een win-win voor landbouw en natuur", benadrukt Joost Dewyspelaere. "Vóór

DE Z- FACTOR VAN DE ZORGBOERDERIJ

Elke dag komen ze samen: de volwassene met zijn mentale beperking, de jongere uit de bijzondere jeugdzorg, de psychiatrische patiënt, de steuntrekker én de asielzoeker. Ze zorgen voor de natuur, voor de boerderij en voor elkaar. We zijn in de vernieuwde zorgboerderij Meander. Hoe slaat het project hier de brug tussen natuur en welzijn?

Je moet het zien op de kaart om het te geloven. Midden in de bebouwde omgeving van Kapellen en Brasschaat ligt een weidse groene vlek, de laatste open ruimte in de streek. Verscholen tussen bomen die de weilanden omzomen, ligt de bochtige Kaartse Beek. 'Meander' leek dan ook de ideale naam voor dit unieke project: een zorgboerderij met vele facetten.

"De zorgboerderij zelf bestaat eigenlijk al ruim dertig jaar", vertelt **Göran Van Dyck**, verantwoordelijke van de zorgboerderij Meander en het activiteitencentrum Sterhoeve (vzw Rotonde). "Maar in 2009 werd beslist om een nieuwe organisatiestructuur op poten te zetten, om zo de nieuwe maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Voordien werkten we al officieus samen met verschillende partijen rond natuur en welzijn. Maar dit jaar ondertekenden we formeel een protocol met een aantal partners. De brug die we gebouwd hebben, staat symbool voor die verbintenis. Ze koppelt de zorgboerderij aan de Brusselse Bossen, waar het natuur- en landbouwbeheer plaatsvindt."

PENDELBUSSEN

Tijdens ons gesprek lopen er vaak mensen binnen en buiten. Ze komen de post brengen, of heerlijke koffie met zelfgemaakte zandkoekjes. Iedereen heeft zijn taak. "Deze mensen hebben geen dubbele agenda; ze zijn oprecht en ontwapenend eerlijk", zegt Göran. "Zo trekt Jeroen, de jongen op de foto, spontaan vogelkers uit de grond. Hij doet dat heel nadrukkelijk, omdat de fotograaf vreesde dat het niet duidelijk zou zijn wat hij doet." De zorgboerderij heeft niet alleen een grensoverschrijdend concept; ook het publiek dat er dagelijks over de vloer komt, is heel divers. De 'gebruikers' – Göran noemt ze 'onze gasten' – komen vaak uit de buurt. Sommigen wonen op de campussen in Brasschaat en Stabroek. Pendelbussen brengen hen tot hier. Zo kunnen ze op de zorgboerderij zinvol hun dag besteden, ieder op zijn manier en ritme. Voor een klassiek dagcentrum staan die mensen te sterk in hun schoenen, maar voor een beschutte werkplaats zijn ze net niet zelfstandig genoeg.

POSITIEVE REACTIES

Ook jongeren uit de bijzondere jeugdzorg, psychiatrische patiënten, steuntrekkers, mensen die moeten revalideren, kinderen uit de buurt en een asielzoeker

vinden hier hun heil. De wisselwerking in dat bonte gezelschap ontroert soms. "Zo is er een oude, bijna blinde man die zijn vlees niet kan snijden. Iedere dag staat iemand van een andere welzijnsorganisatie klaar om hem te helpen", glimlacht Göran.

Bij Meander staat de zorg centraal. Arbeid gaat er samen met beleving. "Vroeger was een zorgboerderij een erg gesloten gemeenschap, maar steeds meer streven we ernaar om deze mensen te betrekken bij de maatschappij. Aan de buitenwereld communiceren we duidelijk wat we doen, via infoborden en bezoermomenten. De nieuwsgierigheid van de buitenwereld wordt geprikkeld en de reacties zijn heel positief. Op hun beurt voelen de gebruikers zich veel meer betrokken, hun eigenwaarde groeit en ze voelen zich gestimuleerd."

© Bernard Castelen

OP BEZOEK

Zorgboerderij Meander kun je enkel op afspraak bezoeken. Op het Kridelpad ontdek je met seizoensgebonden fiches de natuur. Bovendien zorgt de vzw Bielebale ervoor dat jongerengroepen hier hun tenten kunnen opslaan.

**Meer info? Contacteer
Zorgboerderij Meander op
03 650 26 90 of via
goran.vandyck@rotonde.eu.
Neem ook een kijkje op
www.rotonde.eu.**

HOUTKANTEN

Naast zorg is natuurbeheer de tweede pijler van Meander. De zorgboerderij draagt bij tot het beheer van de Brusselse Bossen, eigendom van het ANB. "In het begin wist ik niet goed wat te verwachten", zegt **Dirk Leyssens**, boswachter van het ANB. "Maar het is een prachtig project met een ongelooflijke sfeer. Nergens in Vlaanderen komen de functies van natuur, landbouw en welzijn op zo'n schaal samen. Het ANB stippelt het natuurplan uit en de plaatselijke landbouwers beheren de gronden, samen met de mensen van de zorgboerderij. De boeren krijgen jaarcontracten, waarmee ze de typische gras- en hooilanden uit het verleden onderhouden. Niet overbemesten is een voorwaarde. De kleinschaligheid bewaren we via houtkanten, de open stukken tussen de weiden. Daardoor lopen de gebieden meer in elkaar over, en groeit de verscheidenheid aan planten en insecten."

GENIETEN

Omheiningen plaatsen of herstellen valt niet binnen het takenpakket van de landbouwer; dat kunnen de 'gasten' doen. Maar er is nog veel meer werk aan de winkel: kikkerpoelen onderhouden, zwerfvuil opruimen en uitheemse planten verwijderen, zoals de Amerikaanse vogelkers. Binnen zijn er nog meer activiteiten, zoals koken, bakken, strijken, zuivel- en vleesverwerking. De gasten zullen ook de vogels en wilde dieren verzorgen die in het nieuwe vogelopvangcentrum worden binnengebracht. Iedereen geeft zelf aan wat hij kan en wil doen: buitenwerk, binnenwerk of een combinatie. Maar ook genieten mag. Waar zorgboerderijen vroeger vooral op arbeid gericht waren, wordt nu ook meer in beleavingsactiviteiten geïnvesteerd. Göran Van Dyck: "Zo zijn we gestart met therapeutisch paardrijden. In 2013 wordt er een nieuwe stal gebouwd, met uitrusting voor rolstoelen. Verder willen we de producten die de gebruikers maken, verkopen in een winkeltje. De gemeenten Kapellen en Brasschaat zoeken eveneens naar mogelijke samenwerkingsverbanden, zoals milieuklassen. Van Kapellen kregen we een afgeschreven tractor en Brasschaat stelt enkele weilanden ter beschikking om te beheren. Ja, we zijn op kruissnelheid."

Na afloop van het Internationaal Jaar van de Biodiversiteit in 2010 riepen de Verenigde Naties de periode 2011-2020 uit tot Decennium van de Biodiversiteit. Voor de wereldbevolking is dat het decennium van de waarheid. Het strategische plan voor de biodiversiteit dat in het Japanse Nagoya vorm kreeg, moet de volgende jaren werkelijkheid worden. Spoorzoeker brengt dit jaar de meest biodiverse regio's ter wereld voor het voetlicht, door de ogen van Vlamingen die in een internationale context baanbrekend werk verrichten. In deze editie: de regenwouden van Gabon, Kameroen en Oost-Congo, ook wel de tweede long van de aarde genoemd.

LAATSTE ONTDEKKINGS-REIZIGER SLAAT ALARM

Of ontdekkingsreizigers nog bestaan? WWF-medewerker Pauwel De Wachter voelde zich in elk geval zo, toen hij achttien jaar geleden de ongerepte regenwouden van Kameroen exploreerde. Maar nu slaat hij alarm. Stroperij, de opkomende mijnbouw, infrastructuurwerken en agro-industrie bedreigen de tweede long van onze planeet. “Er dreigt een catastrofe.”

Al achttien jaar woon en werk je in Afrika. Wat is jouw band met het continent?

"Die is professioneel, maar na zoveel jaren ook emotioneel. Vooral de enorme Afrikaanse oerwouden en het groot wild dat daar leeft, trekken me aan. Het regenwoud strekt zich uit over drie landen: Gabon, Congo en Kameroen. Met amper een à twee bewoners per vierkante kilometer is de hoeveelheid ongerepte natuur hier immens. In 1994-95 heb ik het Dja-reservaat in Kameroen verkend. Dat was toen zo goed als onbetreden. Ik voelde me een echte ontdekkingsreiziger."

Je spreekt over groot wild. Bedoel je daarmee de klassieke *Big Five*: olifant, neushoorn, luipaard, buffel en leeuw?

"Ik kijk ook naar de zee. Aan de kust van Gabon alleen al migreren jaarlijks tweeduizend walvissen die van Antarctica komen. In de lagunes en rivieren leven duizenden zeekoeien. Er zijn unieke legplaatsen voor zeeschildpadden, waaronder de lederschildpad. In het woud zelf vind je het meer gekende groot wild, zoals gorilla's en luipaarden. Olifanten lopen hier gewoon het strand op."

Het regenwoud wordt vaak de tweede long van de aarde genoemd, na het Zuid-Amerikaanse Amazonewoud. De biodiversiteit moet er enorm zijn.

"Absoluut. In Gabon alleen tellen we 8.000 à 9.000 plantensoorten. En als je het aantal plantensoorten per hectare gaat tellen, durf ik het Kristalgebergte in Gabon tot de absolute wereldtop te rekenen. Tel daarbij ruim 200 verschillende zoogdieren en je begrijpt dat dat een unieke groene gordel is."

Houdt het Afrikaanse regenwoud stand tegen menselijke ingrepen of is ook die biodiversiteit in gevaar?

"De jongste vijftien jaar is het gebied meer ontsloten. Er zijn meer wegen. Bosbouw en houtkap nemen toe, er wordt meer dan vroeger naar erts gegraven en steeds meer goudzoekers zoeken hun geluk in het regenwoud. Dat heeft allemaal te maken met globale economische factoren: door een stijgende vraag naar grondstoffen in de groeiende landen zoeken investeerders extra bronnen in Afrika. IJzer en goud, maar ook ivoor."

Ivoor als grondstof? Stroperij voor lucratieve zwendelaars, bedoel je.

"We weten allemaal dat ivoorhandel illegaal is, maar jammer genoeg floreert die. Wist je dat een jager tien jaar geleden ongeveer 20 euro per kilo ivoor kreeg? Vandaag krijgt hij er tot 200 euro voor. Daardoor is er een echte catastrofe aan de gang. In de regenwouden van Congo-Kinshasa zijn er in veel gebieden al geen olifanten meer. In Noord-Congo, Zuidoost-Kameroen en Gabon heeft de olifant nog kansen om te overleven, maar dan moeten we de strijd tegen stroperij en ivoorhandel winnen."

Hebben de lokale overheden oor naar die problemen?

"De voorbije jaren is dat in de drie landen sterk verbeterd. Zo heeft de president van Gabon onlangs persoonlijk vier ton ivoor laten verbranden. In Kameroen – nadat in een park in een maand tijd 300 olifanten waren gestroopt – worden 3.000 nieuwe parkwachters in dienst genomen. Ivoorsmokkel en andere natuurcriminaliteit worden strenger bestraft, corruptie wordt beter aangepakt en zowel politie, leger, justitie als parkwachters werken beter samen."

Welke rol speelt het WWF hierin?

"Het WWF ondersteunt activiteiten tegen stroperij en zet mee nieuwe parken en reservaten op. We helpen de overheid bij het inventariseren van wild en met patrouillemonitoring. We werken samen met de privésector (bosbouw en mijnbouw), zodat die firma's hogere milieunormen respecteren. Bosbouwconcessies moeten zich aan strikte regels houden: een of twee bomen per hectare mogen neerhalen met een rotatiecyclus van 25 tot 30 jaar, is al bij al redelijk."

Dat klinkt positief.

"Ja, maar roep geen hoera. Voor Gabon, Kameroen en Congo heeft de natuur ook een economisch belang. Omdat Gabon zijn olievoorraad ziet slinken, wil het land een meer gediversifieerde economie ontwikkelen: meer ontbossingen, meer plantages voor rubber (hevea) en oliepalm, grootschaligere landbouw. Vooral oliepalm is *big business* aan het worden."

Hoe kan de Vlaamse burger zijn tweede long mee helpen beschermen?

"Door lid te worden van WWF natuurlijk!

Alle steun voor acties tegen stroperij en voor de ontmanteling van netwerken van ivoorhandel is uiterst welkom, want het gaat echt niet goed met de olifant. De grootste steun komt uit Europa en de Verenigde Staten, in de vorm van geld en expertise. En dankzij Unesco zijn sommige delen van het gebied nu beschermd wereldnatuurerfgoed, zoals het Tri-nationaal park Sangha, Lope, Dja. De Europese *Illegal Timber Law* maakt het vanaf maart 2013 strafbaar om illegaal gekapt hout in Europa te verhandelen. De westerse belastingbetaler betaalt ook indirect mee aan het behoud van zijn tweede long. En terecht. Het regenwoud houdt een ontzaglijke hoeveelheid koolstofdioxide in de grond vast, en die wil je echt niet zien vrijkomen ..."

Identikit Pauwel De Wachter (47)

FAMILIE

- Samenwonend, papa van Anna en Yann

OPLEIDING

- Burgerlijk elektrotechnisch ingenieur en Master of Agricultural Sciences

PROFESSIELE LOOPBAAN

- Onderzoeker, verkenner en beheercoördinator in het Dja-reservaat in Zuidoost-Kameroen (1994 tot 1997)
- Programma-manager Noord-Gabon en Noordwest-Congo bij WWF met als basis Libreville, Gabon (sinds 1997)
- TRIDOM landschapscoördinator voor WWF (Kameroen, Congo, Gabon): bestrijding stroperij, de impact van infrastructuurontwikkeling verminderen, natuurbeheerprogramma's en samenwerking met de privésector (mijnbouw, bosbouw) (sinds 2011)

© Tom Linster

NIEUWE OASE IN DE LEIESTREEK

Amper vijf procent van de provincie Oost-Vlaanderen is nog bosgebied. Veel te weinig, dachten ze in Deinze. Aan de rand van de stad werd enkele jaren geleden prompt het eerste Kom op tegen Kanker-bos geplant. Een bloeiende cocktail van fonkelnieuwe natuur en historisch erfgoed. En daarvan kun je vanaf nu zelf komen proeven.

Bossen zijn in Oost-Vlaanderen met een kaars te zoeken. Slechts 5,6 procent van de provincie is bosgebied. Bovendien is hiervan minder dan een vijfde toegankelijk voor het publiek. Dat geldt ook voor Deinze. Naast het bos bij het kasteel van Ooidonk en de valleibossen aan de Zeverenbeek zijn bossen in de regio bijzonder dun gezaaid. De intensivering van de landbouw maakte bovendien een einde aan de houtkanten en bomenrijen die het landschap ooit typeerden. Tijd voor actie, vonden de gemeente Deinze en het ANB. In het oosten van Deinze kochten beide partners enkele jaren geleden grond aan. In 2007 plantten ze er het eerste Kom op tegen Kanker-bos. Sindsdien bloeit de natuur er weer op.

MONUMENTALE DREVEN

Vandaag is het Stadsbos Deinze een groene oase aan de rand van de stad, die overgaat van bos in akkers en weiland en die via dreven naar hooilanden en ruigten leidt. Boswachter **Jean-Pierre Nicaise**: "In deze dichtbebouwde regio is het Stadsbos Deinze een echte verademing. Veel bezoekers ontdekken het gebied tijdens een fietstocht in de Leiestreek en zijn dan aangenaam verrast door de combinatie van de historische hoeves met hun monumentale dreven en de nieuwe natuur die zich spontaan ontwikkeld heeft."

In het stadsbos krijgen bezoekers een koninklijk onthaal. Ze kunnen het bos te voet, met de fiets of te paard verkennen. Fietzers trappen het domein binnen aan knooppunt 13 van het fietsroutenetwerk Leiestreek. Van daar zijn ze in een wip bij het kasteel van Ooidonk, het Hospice-goed in Nazareth of de zwembad van Vosselare Put. Het recreatiedomein De Brielmeersen is dan weer vlot bereikbaar via het jaagpad langs de Leie. De ruiters hebben een apart ruiterspad. En wandelaars vinden er niet minder dan drie uur wandelplezier. Ook aan het comfort voor rolstoelgebruikers en wandelaars met kinderwagens werd gedacht: bepaalde paden kregen een aangepaste verharding mee.

Boswachter Jean-Pierre Nicaise

"Bezoekers kunnen het bos te voet, met de fiets of te paard verkennen."

NOSTALGIE

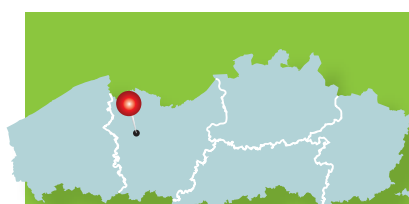
In het gebied komt straks nog een speelzone waar kinderen zich naar hartenlust kunnen uitleven. Maar ook vandaag valt er in het Stadsbos Deinze al heel wat te beleven voor het jonge volkje: in het vakantie-domein De Ceder, dat aan het stadsbos grenst, kunnen ze volop ravotten in het speelbos, hun kennis over het bos bijspijkeren in het bosleerpad of uit de bol gaan in de speeltuin.

Het wisselende landschap van het Stadsbos Deinze is de veilige thuishaven voor heel wat bijzondere planten en dieren. "Met wat geluk kun je in de zomer een nachtegaal spotten", vertelt Jean-Pierre Nicaise. "En dankzij het natuurontwikkelingsproject schieten her en der opnieuw bremstruwelen de hoogte in, echte vegetatie van vroeger. Nostalgie troef dus."

De tweehonderd jaar oude lindebomen van de sprookjesachtige Astenedreef ver-

binden de historische Gampelaerehoeve en het voormalige kasteel van Astene, vandaag het recreatiedomein De Ceder. De eeuwenoude kolossen worden druk bezocht door de grote bonte specht, boomklever, boomkruiper en de rode eekhoorn. In de aanpalende hakhoutbosjes vind je soorten als bosanemoon, echte guldenroede en witte klaverzuring, typische bewoners van oudere bossen. De dikke dennen zijn bovendien ideaal als broedplaats voor de bosuil en sperwer. Rond de boerderij Goed te Parijs bevindt zich nog een historisch slotenstelsel met uitgedroogde drinkpoelen voor vee. Het ANB heeft drie grote poelen in ere hersteld. Jean-Pierre Nicaise: "Niet alleen het vee is hierbij gebaat; de poelen zijn ook waardevol als voortplantingsplaats voor kikkers, salamanders en libellen."

Ontdek nog meer sprankelende natuur op www.natuurenbos.be/domeinen!

Identikit Stadsbos Deinze

- Het Stadsbos Deinze is het hele jaar door vrij toegankelijk.
- De hoofdingang van het stadsbos ligt naast vakantiecentrum De Ceder, Parijsestraat 34 in Deinze.
- Fietzers trappen het domein binnen via fietsroutenetwerk Leiestreek. Het stadsbos ligt aan knooppunt 13.
- Op www.routeyou.com vind je de vijf kilometer lange wandeling Stadsbos Deinze-Astene.

NATUURNIEUWS UIT DE WERELD: GLUREN BIJ DE BUREN

CALIFORNIË

Heet, heter, ... Death Valley

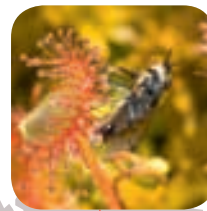
De Libische woestijn is niet langer recordhouder voor de warmste plek ter wereld. Ze moet haar plaats afstaan aan Death Valley in Californië. Met 56,7 graden Celsius liet die de hoogste temperatuur ooit optekenen. Nochtans ging Libië al sinds 13 september 1922 praten op het record van 58 graden. Maar die negentig jaar oude meting deugde niet, heeft de Wereld Meteorologische Organisatie beslist. Het nieuwe record van 56,7 graden is bijna honderd jaar oud en werd op 10 juli 1913 gemeten, nabij de Greenland Ranch in Death Valley.

AUSTRALIË

Vleesetende plant katapulteert prooi

De natuurwonderen zijn de wereld nog niet uit. Wetenschappers hebben ontdekt dat een zeldzame Australische zonnedaauwsoort – een vleesetende plant – zijn prooi met tentakels naar het midden van de plant katapulteert. Daar verteren andere tentakels de insecten met een kleverige substantie. Het katapultsysteem blijkt erg effectief. De buitenste tentakels – die insecten voelen bewegen – laten bijna geen enkele prooi ontsnappen. Gelukkig voor Australiërs zijn het maar erg kleine plantjes!

NEPAL

Ecodrones openen jacht op stropers

In Nepal worden sinds kort twee natuurparken vanuit de lucht in de gaten gehouden. Niet vanuit een vliegtuig, maar met zogenaamde 'ecodrones'. Drones zijn onbemande vliegtuigjes die het Amerikaanse leger vaak gebruikt voor minder nobele doeleinden. Nu kunnen dus ook natuurbeschermers die inzetten in de strijd tegen stropers en illegale houtkap. De ecodrones zijn van Nederlandse makelij en kosten meer dan 100 dollar per stuk. De hele wereld toont inmiddels interesse voor de ecodrones. Naast Nepal lopen er nu ook projecten in Maleisië, Indonesië en Afrika. En in Duitsland worden ze ingezet om de comeback van wolven rond Berlijn in de gaten te houden.

FILIPIJNEN

Belg fotografeert als eerste mysterieuze uil

Nooit eerder fotografeerde iemand de Camiguin havikuil, een unieke vogelsoort die alleen maar op het Filipijnse eiland Camiguin voorkomt. Tot de Gentse fotograaf en vogelliefhebber Bram Demeulemeester zich op een nacht met zijn camera verschool in de bossen van het eiland. Met een eerder gemaakte geluidsopname heeft hij de uil voor zijn lens kunnen lokken. Het ontbrak Bram niet aan geduld: een hele nacht heeft hij in het woud moeten wachten. Groot is de uil niet, maar met zijn priemende, blauwe ogen, zijn bruine vederdek en grote vleugels die naast zijn kleine lichaam hangen, is de Camiguin havikuil beslist een pareltje.

AUSTRALIË

Groot Barrièrerif: beschadigd aan de oppervlakte, gezond in de diepte

Het Groot Barrièrerif in Australië is in minder dan dertig jaar tijd gehalveerd. De oorzaak? Zware stormen en een agressieve zeester vernietigen het koraal. Het duurt tien tot twintig jaar voor het koraal opnieuw aangroeit. Toch is er ook goed nieuws. Wetenschappers van het Global Change Institute van de Universiteit van Queensland ontdekten dat het rif in de diepte nauwelijks beschadigd is. Ze vonden een gezonde en bloeiende koraalpopulatie op een diepte van dertig meter, dieper dan duikers gewoonlijk afdalen.

© Luc Hoogenstein

NIEUW: IJSWEIDE VOOR SCHAATSLIEFHEBBERS

Het moet maar een paar dagen gevroren hebben of schaatsers gaan massaal het ijs op. Hoe ze de juiste plekken vinden? Steeds meer via Facebook en Twitter. “Jammer genoeg is die informatie niet altijd correct. We houden soms echt ons hart vast”, zeggen boswachters. Toch hebben we ook goed nieuws: er is een grote ijsweide in de maak. Een nieuw idee met Europese steun.

Schaatsen er meer mensen op natuurijs dan pakweg tien jaar geleden? Als je het aan boswachters vraagt, moeten ze het antwoord schuldig blijven. “Of je kunt schaatsen, varieert sowieso van winter tot winter. Maar we zien de laatste jaren wel een nieuw fenomeen”, legt boswachter **Hans Van Praet** van het Broek in Wilbroek uit. “De media, en dan vooral de sociale media zoals internetfora en Twitter, pikken heel snel informatie op. Met slechts één muisklik weet iemand uit Hoogenstraten dat er in Mechelen geschaatst kan worden. Mensen zijn ook veel mobieler. Ze aarzelen niet om in de auto te springen voor een paar uurtjes winterpret. Scholen vragen niet óf en wanneer ze kunnen

komen schaatsen; ze sturen gewoon een e-mail dat ze er die dag zullen staan.”

SCHAATSLIJSTJES

Waar je zoal kunt schaatsen, is niet bij wet bepaald. Dat is ook niet echt mogelijk, want of een gebied ‘schaatsproof’ is, hangt af van verschillende factoren. Gemeenten – meestal de burgemeester en brandweer – beslissen zelf of er al of niet geschaatst mag worden. De geschreven pers pikt berichten op sociale media op, maar checkt zelden de informatie. “Die publieke communicatie creëert ook een vals gevoel van veiligheid”, zegt Hans Van Praet. Vorig jaar stelde het ANB daarom een lijst op van ANB-gebieden waar je kunt schaatsen (zie

p.32). Een officiële lijst bestaat (nog) niet. Voor afgesloten wateren, gelegen in bos of natuurreserveaat, zegt de wetgeving dat die wateroppervlaktes niet beschaatsbaar zijn, tenzij de toegankelijkheidsregeling dat uitdrukkelijk vermeldt. Maar dan nog bepaalt de kwaliteit van het ijs of er echt geschaatst kan worden.

“Wij hebben absoluut niets tegen schaatsen. De sfeer en gezelligheid zorgen voor een unieke natuurbestemming”, aldus **Wim De Maeyer**, regiobeheerder Schelde-Neteland van het ANB. “Maar we maken ons wel zorgen. Watervogels houden bepaalde plaatsen open, waardoor wakke delen ontstaan, en vijvers kunnen behoorlijk diep zijn.” Om schaatsliefhebbers te

informerend plaatst het ANB twee soorten infoborden: eentje dat schaatsen toestaat op eigen risico, en eentje dat schaatsen verbiedt, verduidelijkt de boswachter.

WEIDE ONDER WATER

'Wild' schaatsen is niet zonder risico. Daarom ging het ANB op zoek naar een veilig alternatief. Zo ontstond het idee om een weide onder water te zetten en als schaatspiste te gebruiken. Het werd meteen een plattelandproject met Europese steun, in samenwerking met de provincie Antwerpen en de stad Mechelen. Wim De Maeyer: "Eigenlijk spreken we hier over het systeem van vloeibeemden: weiden onder water zetten om zo vruchtbaar slib te laten bezinken en een productiever weiland te verkrijgen. Vroeger was dat een ingeburgerde procedure, maar het systeem is in onbruik geraakt. Vandaag is er immers mest te over, en het slib was op den duur sterk vervuild. Een mooi meegenomen neveneffect was vroeger wel dat er in de winter op die vloeibeemden geschaatst kon worden. Daar willen we opnieuw naartoe."

De Bleukensweide bij Leest ligt in een gebied waar een sterke schaatstraditie leeft. Een ideale locatie dus voor dat pilootproject. Zo is het gebied groter dan andere vijvers. Schaatsen op de Bleukensweide zal ook sneller mogelijk zijn dan op de andere vijvers, want er moet maar een beperkte hoeveelheid water dichtvriezen. Doordat er een dunne laag water op het weiland zal staan, wordt het er ook veel veiliger schaatsen. Intussen blijft de natuur op de gewone vijvers gespaard. Op momenten dat er niet geschaatst wordt, zal het weiland een minireservaat worden voor allerlei eenden en andere vogels. Bij wateroverlast krijgt het weiland nog een bijkomende functie, door voor extra wateropslag te zorgen.

GEEN OVERLAST

De omgeving reageert alvast positief op dat initiatief. De uitbaters van de bestaande lokale schaatspiste zien het als gratis reclame en denken al hardop aan de mogelijkheid om materiaal te verhuren. Bovendien kunnen zij hun kennis van de aanleg van pistes en terreinen door-

geven, en meehelpen om een reglement op te stellen. Ook de buurtbewoners zijn opgetogen. Wim De Maeyer: "Over drukte en parkeergelegenheid hoeven de omwonenden zich geen zorgen te maken. De overlast blijft sowieso beperkt tot de vriesperiodes, en dan nog enkel tijdens weekends en overdag. Parkeren kan bij de naburige voetbalclub en in overleg met eigenaars van weilanden. We zullen het initiatief ook evalueren. Zo gaan we na hoe we de organisatie van zo'n schaatsweide verder kunnen verbeteren."

Of schaatsers deze winter al de weide op kunnen? Hans Van Praet: "Nee, dat is te vroeg. Door archeologisch onderzoek was er wat oponthoud. Maar volgende zomer kunnen de werken op de Bleukensweide wellicht starten. Hopelijk kunnen we in de winter van 2014 de eerste stappen op de ijsweide zetten. Maar we zullen zeker niet moeten wachten tot sint-juttemis, als de kalveren dansen op het ijs ..."

BLEUKENSWEIDE NADER BEKEKEN

UITSTEKENDE LIGGING

De Bleukensweide ligt ongeveer vier kilometer van een dertigtal vijvers waarop in het Mechelse gewoonlijk geschaatst wordt. Zes hectare landbouwgebied wordt er ingericht als een overstromingsgebied met recreatie en natuur als bijkomende functies. Om de natuur zoveel mogelijk in stand te houden, mag het concept niet commercieel worden uitgebaat. Verlichting of muziek mag niet. Wel komen er toegangen voor het beheer en de hulpdiensten.

UITGEKIENDE WERKING

Het gebied wordt tot op een diepte van 40 centimeter afgegraven en krijgt een waterbergende functie. Bij hoge waterstand kan het water hier tijdelijk en gecontroleerd worden opgevangen. Al voor de inrichting stroomde het weiland ongeveer één keer per jaar onder water, als de Molenbeek door overdruk op de Zenne overstroomde. Om er een ijspiste van te maken, moet het waterpeil regelbaar zijn, zodat het gebied wanneer gewenst onder water kan worden gezet. Dijkjes worden daartoe aangepast en er komt een afstelbare sluizenwerking. De weggegraven grond wordt hergebruikt voor het Sigmaplan in die streek. Dat plan wil heel Vlaanderen beter beveiligen tegen overstromingen. Daartoe wordt er langs de getijdenrivieren in heel Vlaanderen een keten van gecontroleerde overstromingsgebieden aangelegd. Het Sigmaproject Dijlemonding, in Willebroek en Mechelen, is een van die projectgebieden. Met het zand van de Bleukensweide kan men in dat gebied perfect nieuwe dijken aanleggen.

Langdurig vriesweer?

Schaatspret verzekerd in deze ANB-natuurgebieden

Schaatsen in natuurgebied is in principe verboden. Enkel bij uitzondering kan er geschaatst worden op natuurvijvers. Voor die uitzonderingen is er een besluit van de burgemeester nodig (als hoofd van de politie) en een beslissing van de brandweer, die moet controleren of het ijs veilig is. Sowieso betreed je het ijs op eigen risico.

- **Van Ganzeven, Putse Moer en Stappersven** (in beheer bij Natuurpunt) in de Kalmt-houtse Heide
- **Kraenepoel** in Aalter
- **Bootjesven** in Wortel Kolonie
- **Machelenput** in Zulte: gedeeltelijk (kant afleidingskanaal Leie, parkeren langs Brugstraat)

MOBIEL DE NATUUR IN MET WWW.NATUURENBOS.BE

Dit najaar schakelde de website van het ANB over naar *responsive webdesign*, een moeilijk woord om te zeggen dat je www.natuurenbos.be nu ook vingervlug op je smartphone kunt bekijken. Ook de website zelf onderging een stevige metamorfose. Via www.natuurenbos.be houd je de natuur voortaan nog dichterbij je vingertoppen.

Je wilt er een dagje op uit in de natuur? Surf dan naar www.natuurenbos.be/domeinen en grasduin er tussen de webpagina's van alle ANB-natuurdomeinen. Die gidsen bezoekers gezwind door alle informatie om erop uit te trekken in de natuur: hoe raak ik er? Waar liggen de wandel-, fiets- en ruitersporen? Waar kunnen kinderen uit de bol gaan? Waar mogen honden loslopen? Waar kan ik een kopje koffie drinken? Je vindt het allemaal op de vernieuwde domeinpagina's via www.natuurenbos.be/domeinen.

Bovendien kun je via de RouteYou-website van het ANB nu ook de eerste reeks van 26 gedigitaliseerde wandelingen downloaden. In één oogopslag zie je afstand, route, hoogteverschillen en interessante bezienswaardigheden. Je kunt de routes downloaden op je gps, of via pdf-formaat doorsturen naar je smartphone. De volgende maanden wordt dat aanbod nog verder uitgebreid.

Kijk snel op www.natuurenbos.be/domeinen,
<http://natuurenbos.routeyou.com>
of mobiel: <http://natuurenbos.m.routeyou.com>

EEN KAUW IN JE SCHOUW?

Buiten vriest het dat het kraakt. Wat is er dan gezelliger dan een knisperend haardvuur? Tenminste als kauwen geen roet in het eten gooien. Schouwen zijn immers hun uitverkoren broedplek. Nesten in schouwen kunnen CO-vergiftiging of een schouwbrand veroorzaken. Enkele tips om je schouw 'kauwproof' te maken.

Romantische zielen zijn het, die kauwen. Heeft een mannetjeskauw met zijn vliegkunsten een bevallig vrouwtje aan de haak geslagen, dan blijven ze minnaars voor het leven. Ze broeden tussen eind maart en eind juli in steden, ruïnes en bossen en maken nesten in boomholten, konijnenholen en ... schoorstenen.

Nesten in schouwen zijn niet zonder gevaar. Zo kunnen ze CO-vergiftiging of een schouwbrand veroorzaken. Om te beletten dat kauwen in schouwen van woningen gaan broeden, laat je de rookgaten het best afsluiten met een metalen roostertje in inox met mazen van maximaal 3 centimeter diameter. Gebruik geen gaasdraad

(kippengaas), want kauwen zijn inventieve vogels; ze kunnen de draad met hun snavel lostrekken. De kauw is een beschermde diersoort en dat geldt ook voor zijn eieren, jongen en nesten. Je schouw 'kauwproof' maken doe je daarom het best buiten de broedperiode.

NEST VAN TWEE METER DIK

Het is belangrijk om de schouw af te sluiten vóór de kauwen de kans krijgen er hun nest in te maken. Kauwen slepen veel nestmateriaal aan en nesten in schouwen van twee meter dik zijn geen uitzondering. Het gaat vooral om boomtakken, maar ze vliegen ook stukken stof en plastic aan.

Hebben de kauwen zich toch in een schouw genesteld, verwijder het nestmateriaal dan pas na het broedseizoen, eind juli. Dat laat je het best over aan een professionele schoorsteenveger. Die kan dan meteen de schouw reinigen en onmiddellijk na de werken een roostertje plaatsen.

WILDE KAT DUKT OPNIEUW OP IN VLAANDEREN

Voor het eerst in meer dan 150 jaar werd er een Europese wilde kat gespot in Vlaanderen. Een cameraval registreerde de spectaculaire soort in het natuurgebied Smeethof in Bocholt, waar eerder dit jaar ook al een otter gesignaleerd werd.

Europese wilde katten komen voor in Europa, de Kaukasus, Klein-Azië en op de grote eilanden in de Middellandse Zee. Die wilde soort verdween al in de tweede helft van de achttiende eeuw uit Vlaanderen; in het Zoniënwoud overleefde ze nog enkele decennia langer. In Wallonië leeft dat nachtdier in grote, bosrijke gebieden, waar het jaagt op kleine en grotere knaagdieren, konijnen, hazen en vogels.

RECORDAANTAL PADDEN MAAKT OVERSTEEL

Ruim 157.000 amfibieën werden in 2012 van een gewisse dood gered. Tijdens de grote paddentrek in maart hielpen vrijwilligers van Natuurpunt op 227 locaties en in 104 gemeenten padden, kikkers en salamanders oversteken. West-Vlaanderen spande de kroon met 62 acties; de provincie Antwerpen liet het hoogste aantal betrokken gemeenten optekenen. Dat aantal neemt elk jaar toe. In 2000 werden in 37 gemeenten 53 acties georganiseerd, goed voor een kleine 40.000 amfibieën die het er levend van afbrachten.

Wil jij ook amfibieën helpen oversteken?
Kijk op www.hyla.be voor de lijst met overzetacties.

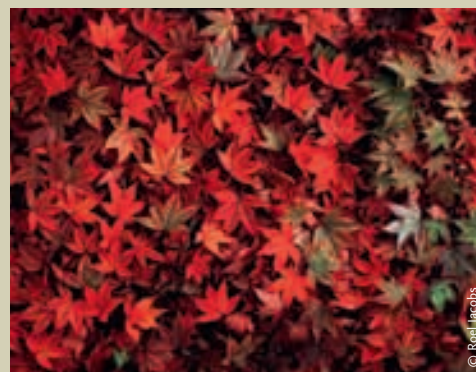
METEN BOSWACHTERS BOMEN STRAKS DIGITAAL OP?

Het markeren en opmeten van bomen die geveld moeten worden, is een van de taken van de boswachters van het ANB. Om een boom te markeren haalt hij met de koninklijke hamer een stuk schors uit de boom weg. Zo weet de houtkoper dat die boom geveld mag worden. Het opmeten gebeurt vandaag met een analoge meetklem of een meetlint. Daarvoor trekken de boswachters per twee, drie of meer het bos in. Eén boswachter noteert de meetgegevens op een hameringsfiche; de anderen meten de omtrek en de hoogte van de boom.

Dit voorjaar testten enkele boswachters van het ANB digitale meetklemmen uit. Wat bleek? Het meten van de bomen ging daarbij merkbaar efficiënter. Dat instrument kan dus heel wat tijdswinst opleveren. Het ANB bekijkt nu of de digitale meetklemmen in de toekomst door alle boswachters gebruikt kunnen worden.

FOTOTENTONSTELLING: HERFSTPALET MET EEN BOODSCHAP

Herfstbladeren in alle kleuren en schakeringen spatten uit het werk van fotograaf en kunstenaar Roel Jacobs. Maar zijn beelden zeggen meer. Met zijn fotografische verzameling wil hij de biodiversiteit een gezicht geven, maar ook de schatkamer van vergankelijke kleuren in ons geheugen griffen. Van 8 december 2012 tot 31 maart 2013 kun je zijn werk bekijken in het psychotherapeutische centrum ELIM in Kapellen.

Meer info: www.roeljacobs.be en www.elim.be

Zin in een groene opleiding in jouw buurt?

Je huis verwarmen met hout?

Bomen en struiken herkennen in de winter?

Werken met bijl of kettingzaag?

Zelf je brandhout maken?

**Je leert het allemaal (en nog veel meer) bij
Inverde: forum voor groenexpertise.**

Dit is slechts een kleine selectie uit het uitgebreide cursusaanbod.
Het volledige aanbod voor 2013 staat nu online.
Surf naar www.inverde.be voor alle opleidingen in jouw buurt.